

Članci

Definicija i važnost razumijevanja prijevremenog rođenja – što znači biti „palčić“?

20 rujna, 2025

Devet mjeseci u majčinoj utrobi nosi više promjena nego bilo koje drugo razdoblje ljudskog života. U tom razdoblju odvija se nevjerojatan proces rasta i razvoja – oblikuju se organi, živčani sustav sazrijeva, a cijelo tijelo se priprema za život izvan maternice. Trudnoća u prosjeku traje oko **240 dana**, računajući od prvog dana posljednje menstruacije. Kada sve ide po planu, prirodan završetak tog putovanja je **porod** – trenutak u kojem obitelj konačno dočekuje novi život.

No, ponekad se bebe odluče požuriti i taj trenutak se odvije nešto ranije. Svaki porod koji nastupi prije navršenih **37 tjedana** smatra se **prijevremenim**, a dijete rođeno ranije naziva se **prematurno ili nedonošče**. Za obitelj to često znači da iščekivanje i radost prerastaju u strepnju, strah i zabrinutost. Umjesto topline doma i sigurnog zagrljaja, prerano rođena djeca prve dane, tjedne, a ponekad i mjesece provode u inkubatorima, često okružena aparatima i cjevčicama koje pomažu njihovim nezrelim organima da nastave ono što priroda nije stigla dovršiti.

Upravo ta djeca na našem području dobila su nadimak „**palčići**“. Možda ste ih vidjeli na fotografijama s bolničkih odjela, toliko sitne da u dlan roditelja stanu cijelim tijelom. Možda ste naišli na kampanje i medijske članke o njima, čitali dirljive ispovijesti njihovih roditelja na društvenim mrežama ili pak naišli na udruge koje neumorno prikupljaju sredstva za neonatalne odjele. Gotovo je sigurno da i u vašoj okolini postoji netko tko je doživio iskustvo prijevremenog poroda.

Jeste li znali?

Riječ „**palčić**“ u Republici Hrvatskoj koristi se kao sinonim za prerano rođenu djecu, a nadimak je posuđen iz bajke o Palčiću. Razlog je jednostavan: ova naizgled sitna i krhka bića, na prvi pogled toliko nježna i mala, skrivaju nevjerojatnu snagu i volju za životom, dok svaki njihov korak prema opstanku podsjeća na neustrašivu borbu.

Ali tko su zapravo „**palčići**“? Što znači doći na svijet prije nego što je tijelo spremno za njega? I kako taj rani početak oblikuje život koji tek počinje?

U ovoj seriji od 6 članaka pokušat ćemo otvoriti vrata njihova svijeta. Kroz pripovjedni ton i znanstveno utemeljene činjenice pratit ćemo život „**palčića**“ od samih početaka kako bi zaista rasvijetlili što znači kada život ne ide po očekivanom planu.

Svako dijete ima svoju priču

Ne postoje dvije iste trudnoće, baš kao ni dva ista poroda. Neke bebe žure što prije upoznati svijet, dok druge polako biraju trenutak svog dolaska. Porod se stoga dijeli u tri vrste:

- **Prijevremeni porod** – prije 37. tjedna trudnoće
- **Terminski porod** – između 37. i 42. tjedna trudnoće
- **Post-terminski porod** – nakon 42. tjedna trudnoće

Stopa preživljavanja nedonoščadi ovisi o gestacijskoj dobi i porođajnoj masi. Što je dijete bliže terminu poroda i teže, veća je vjerojatnost da preživi. Dok je u prošlosti granična težina za preživljavanje bila je oko 1000 grama, a gestacijska dob 28 tjedana, danas, zahvaljujući napretku medicine, **i djeca rođena u 22. ili 23. tjednu trudnoće, s porođajnom težinom od 500–600 grama, mogu preživjeti**.

Međutim, razdoblje prije 37. tjedna trudnoće još uvijek nije dovoljno za potpuni razvoj djeteta. Raniji dolazak na svijet često znači i **veći rizik od zdravstvenih poteškoća i neurorazvojnih izazova**. Što je dijete ranije rođeno, to je osjetljivije, iako uvijek postoje iznimke. Upravo zato, svaka priča o „**palčiću**“ je jedinstvena, a ipak gotovo svaka puna borbe, snage i malih pobjeda.

Napomena: Znači li to da će svako prijevremeno rođeno dijete imati zdravstvene i/ili razvojne izazove? Naravno da ne. Učestalost izazova u ovoj populaciji jest veća, no ovisi o puno drugih faktora i nije moguća generalizacija. Također, mnogi „**palčići**“ razvijaju se jednako kao i njihovi vršnjaci, osobito uz adekvatnu skrb i podršku.

Brojke s pričom

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije iz 2023. godine, svake se godine prerano rodi oko **14 milijuna djece** – što znači da gotovo svakog trenutka na svijet dolazi novi „**palčić**“. U Republici Hrvatskoj možemo govoriti o broju od oko **6 % novorođenčadi**, dok podaci Europske zaklade za skrb o novorođenčadi pokazuju da je jedno od desetoro djece u Europi prerano rođeno, s tendencijom blagog porasta.

Ipak, statistika otkriva i mračniju stranu priče: **oko milijun djece godišnje** umire zbog komplikacija povezanih s preranim rođenjem, posebno u zemljama s ograničenim resursima. Najugroženija su djeca rođena na granici preživljavanja – prije **25. gestacijskog tjedna**, čija stopa smrtnosti može dosezati i do **84 %**.

No prijevremeni porod nije samo hladna statistika. Svaki „**palčić**“ započinje svoju borbu u bolnici, koja često traje mjesecima ili godinama. Prijevremeno rođenje je jedan od ključnih izazova suvremene medicine i relevantan javnozdravstveni problem.

Neonatologija – kako je sve počelo?

Interes za skrb o nedonoščadi pojavio se još u 19. stoljeću, no tek šezdesetih godina prošlog stoljeća **neonatologija je zakoračila u svijet medicine kao posebna grana**. Od tada se neprestano razvija, a brojni stručnjaci posvećuju svoj rad upravo najmlađim i najslabijim pacijentima. Dok je u prošlosti fokus bio samo na preživljavanju, danas se zna kako je jednako važna i briga za dugoročni razvoj nedonoščadi, stoga svaka nova metoda i tehnika imaju za cilj, osim preživljavanja, i unaprjeđenje kvalitete njihova života.

A kako izgleda jedan „palčić“?

„**Palčići**“ su uglavnom maleni, nježni i na prvi pogled krhki, gotovo poput porculanskih lutkica. Koža im je tanka, mekana i prozirna, svjetloružičasta ili tamnoružičasta, a kod nekih se mogu vidjeti i nježne lanugo dlačice. Prsni koš je mekan i pri disanju se lagano uvlači, glava im je proporcionalno veća od tijela, a uške plosnate i mekane, često bez tipičnog reljefa gornjeg ruba. „**Palčići**“ uglavnom imaju nizak mišićni tonus te istraživanja pokazuju veću učestalost abnormalnih spontanij pokreta u terminski očekivanoj dobi od donošene dojenčadi. Glasić im je nerijetko slab, a plač manje izražen.

Ipak, svaki „**palčić**“ je jedinstven. Neka djeca brzo jačaju i razvijaju se, dok druga trebaju više vremena i dodatnu podršku. Ne postoji univerzalni obrazac izgleda, ponašanja ili napretka „**palčića**“.

Svaki njihov dah, svaki pokret i svaki mali napredak svjedoči o nevjerojatoj borbi i životnoj snazi koja se skriva u tako malom tijelu.

Ovaj članak je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke izdane iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti.

Autor:

Bruna Bašić, mag.rehab.educ. et mag.cin.

Izvori:

1. Europska zaklada za skrb o novorođenčadi. (2023). Europski standardi skrbi za novorođenčad. https://newborn-health-standards.org/wp-content/uploads/2023/04/ESCNH_Report_EN_web.pdf
2. Hrvatski zavod za javno zdravstvo [HZJZ]. (2023). Međunarodni dan svjesnosti o prijevremenom rođenju. <https://www.hzjz.hr/sluzba-javno-zdravstvo/medunarodni-dan-svjesnosti-o-prijevremenom-rodenju-2023-g/>
3. Mardešić, D., i sur. (2016). Pedijatrija. Zagreb: Školska knjiga.
4. Stanojević, M. (2018). Škola roditeljstva, priprema nedonoščeta za otpust iz rodilišta. Paediatrica Croatica, 62(Suppl. 1), 80–85.
5. Svjetska zdravstvena organizacija [WHO]. (2023). Preterm birth. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/preterm-birth>